

слідчими суддями зазначених клопотань, у 2017 р. із розглянутих 936 клопотань було задоволено лише 804, а у 2018 р. із розглянутих 758 клопотань задоволено тільки 645, а отже майже в кожному 7-му випадку слідчі судді встановлювали порушення прав громадян з боку сторони обвинувачення, що є підставою для визнання здобутих унаслідок проведення такої слідчої дії доказів недопустимими [5].

Висновок. Таким чином, застосування ст. 233 КПК виявляє низку проблем, що свідчить про необхідність вдосконалення чинного законодавства. Зокрема, у разі вилучення речей (майна) в ході проведеного невідкладного обшуку було б доцільним зобов'язати слідчого та прокурора звертатися до слідчого судді з окремим клопотанням про арешт таких речей (майна), або при розгляді клопотання про проведення обшуку в порядку ч. 3 ст. 233 КПК за наявності вже вилученого майна зобов'язати слідчого суддю вирішувати питання про його арешт [5].

Крім того, ст. 233 КПК України було б доцільно доповнити ч. 4 наступного змісту: «Проникнення у житло чи інше володіння особи дозволяється також у випадках, коли наявна необхідність виявити і вилучити речі та документи, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні, а зволікання з їх отриманням може призвести до їхньої подальшої втрати, знищення чи пошкодження. За таких обставин по завершенню цих дій прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, повинен негайно звернутися до слідчого судді в порядку ст. 234, 237 КПК України» [6].

Для вирішення існуючих проблем в частині підстав проникнення у житло чи інше володіння особи слід врахувати сталу практику ЄСПЛ в частині застосування ст. 8 Конвенції, рішеннями якого неодноразово наголошувалося, що при правомірному обмеженні права на приватне і сімейне життя та порушенні недоторканості житла важливо переслідувати правомірну мету, що є необхідним у демократичному суспільстві.

Список бібліографічних посилань

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950 : ратиф. Україною 17.07.1997 : зі змін. і допов. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 24.10.2019).
2. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр> (дата звернення: 24.10.2019).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 24.10.2019).
4. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи : док. від 07.02.2014 № п0001740-14 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/p0001740-14> (дата звернення: 24.10.2019).
5. Атаманов О. Чому кожен 7-й невідкладний обшук може буде підставою для звернення до ЄСПЛ. *Закон і Бізнес*. URL: <https://zib.com.ua/ua/139378> (дата звернення: 24.10.2019).
6. Неводнича Л. О. Підстави проникнення до житла чи іншого володіння особи. Проблеми законодавчого регулювання // Актуальна юриспруденція : сайт інтернет-конф. URL: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view (дата звернення: 24.10.2019).

Одержано 30.10.2019

УДК 347.97

Кристина Володимирівна КИСИЛЬОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ІСНУВАННЯ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

Корупція є однією з найпоширеніших проблем що існує в Україні, вона пронизує практично всі сфери життєдіяльності суспільства. Що в свою чергу негативно позначається на економічну і політичну ситуацію в країні та рівень життя населення. Тому корупція залишається однією з найбільших проблем в Україні та є темою для постійних дебатів як для української, так і для міжнародної спільноти. В Індексі сприйняття корупції (ІСК), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців та аналітиків, за підсумками 2018 року наша країна посіла 120 сходинку у переліку зі 180 країн світу [1].

Очевидні проблеми, викликані високим рівнем хабарництва та зловживання, руйнація системи цінностей суспільства, тотальна недовіра до органів державної влади, що в свою чергу призводить до негативних економічних наслідків, збільшуючи нерівність та уповільнюючи зростання доходів населення. Для боротьби з цим негативним явищем в Україні створено ряд антикорупційних органів: Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне антикорупційне бюро та Національне агентство з питань запобігання корупції, і тому створення антикорупційного суду є завершальною ланкою в системі антикорупційних органів.

Проблеми існування антикорупційного суду в Україні досліджуються багатьма науковцями серед яких Ю. О. Бусол, М. І. Мельник, В. А. Тимошенко, М. І. Хавронюк та інші. Однак ці питання залишається недостатньо вивченим на науковому рівні. У зв'язку з цим існує необхідність науково-теоретичних напрацювань з метою вивчення міжнародного досвіду та в подальшому покращення рівня функціонування антикорупційного суду.

Подібні антикорупційні суди існують в країнах Азії та Африки (Філіппіни, Індонезія, Пакистан, Кенія, Непал, Малайзія, Афганістан тощо). У Європі лише в Хорватії, Словаччині та Болгарії. За індексом сприйняття корупції ці країни віднесені до середньо та високо корумпованих держав. Ці країни створили спеціалізовані антикорупційні установи внаслідок зневіри у спроможність традиційного механізму правосуддя належним чином долати корупцію. Антикорупційні суди у вищезазначених країнах не зарекомендували себе як дієвий інструмент боротьби з корупцією.

В Україні також немає єдиної точки зору щодо необхідності існування антикорупційного суду. Наприклад суддя, голова ВСУ Ярослав Романюк назвав цей суд «зайвою ланкою»: «Це неправильний шлях для розгляду спеціальної категорії справ. Створювати спеціальні суди для розгляду конкретних справ... необхідності в цьому просто немає. Судова система досить велика, цілком здатна забезпечити розгляд усіх категорій справ» [2]. Голова ВКСУ С. Казьяков погоджується з такою думкою і сумнівається в ефективності антикорупційного суду [3]. Між тим створення антикорупційного суду (чи системи «незалежних антикорупційних судів») підтримали громадські діячі, Венеційська комісія, Transparency International EU, GRECO, ЄС та США. На переконання Голови Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу Е. Ткешелашвілі, відсутність спеціалізованого антикорупційного суду зводить нанівець результативність новостворених антикорупційних органів – НАБУ та САП.

Передбачити чи стане такий орган дієвою ланкою в механізмі боротьби з корупцією, та чи виправдає мету свого утворення достовірно стверджувати неможливо, 11 червня 2018 р. Президент України підписав Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», 13 червня 2018 р. його було офіційно оприлюднено в газеті «Голос України», набрання чинності відбулося 14 червня 2018 р. Вищий антикорупційний суд розпочав свою роботу 5 вересня 2019 р.

Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судоустрою України. Його завданням є здійснення правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів, дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Вищий антикорупційний суд здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом. До Вищого антикорупційного суду будуть спрямовуватися справи за встановленою КПК України підсудністю, яка залежить від суті злочинів, у яких обвинувачується особа [4].

Таким чином, Антикорупційний суд має стати кінцевою ланкою у ланцюгу новостворених антикорупційних органів, яка зможе забезпечити невідворотність покарання для корупціонерів. Тільки невідворотність покарання та справедливі санкції за порушення кримінального законодавства матимуть реальний ефект на зниження рівня корупції в Україні. А також на реальне зменшення корумпованості державного сектору, що у свою чергу забезпечить зростання реального сектору економіки [5].

Проте, питання доцільності та необхідності створення ВАКС досі залишається дискусійним. Очікування щодо роботи Вищого антикорупційного суду певним чином суперечать його справжнім завданням та напрямам діяльності. У суспільства формується хибне уявлення, що ВАКС є каральним органом, який фактично покликаний «закріплювати» результати роботи слідчих органів та прокуратури. Діяльність будь-якого суду і, зокрема, ВАКС має ґрунтуватися на таких засадах судочинства як верховенство права, рівність перед законом і судом усіх учасників провадження, презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини. Лише за умови дотримання всіх цих гарантій можна говорити про досягнення необхідного результату новою судовою інституцією та високий рівень ефективності її роботи. Завданням ВАКС є здійснення справедливого правосуддя з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних злочинів.

Висновок. Оскільки Антикорупційний суд тільки розпочав свою діяльність, суспільство не встигло оцінити ефективність його роботи, а тому чи виправдав він мету свого створення стовідсотково стверджувати неможливо. А тому визначення шляхів для підвищення ефективності його функціонування, та вдосконалення чинного законодавства в антикорупційній сфері потребують подальшого наукового дослідження та вироблення дієвих механізмів реалізації самої ідеї створення цього органу.

Список бібліографічних посилань

1. Индекс восприятия коррупции // Гуманитарные техноологии: аналит. портал. URL: <https://gtmarket.ru/search?q=индекс%20восприятия%20корупц> (дата звернення: 24.10.2019).
2. Створення в Україні антикорупційних судів не виправдане. *Закон і бізнес*. 28.02.2017. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/414568.html> (дата звернення: 24.10.2019).
3. Голова ВКСУ сумнівається в ефективності антикорупційного суду // Укрінформ. 08.07.2017. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2262037-golova-vksu-sumnivaetsa-v-efektivnosti-antikorupciynogo-sudu.html> (дата звернення: 24.10.2019).
4. Про Вищий антикорупційний суд: закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19> (дата звернення: 24.10.2019).
5. Чому важливі антикорупційні суди. *НВ Бізнес*. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/kostetskyi_m/chomu-ekonomichno-vazhlivo-mati-antikoruptsijni-sudi-2008723.html (дата звернення: 24.10.2019).

Одержано 29.10.2019